

Tinjauan Sistematis Pembelajaran Kooperatif Menggunakan Kaedah Jigsaw Dalam Penulisan Bahasa

Systematic Review: Cooperative Learning of Jigsaw Method in Language Writing

Tee Yi Hui¹, Muhammad Syawal Amran²

^{1,2} Fakulti Pendidikan, Universiti Kebangsaan Malaysia, Bangi, Malaysia;

Article progress

Accepted: 4 March 2021

Reviewed: 29 March 2021

Published: 31 November 2021

*Corresponding author:

Tee Y. H.,

University Kebangsaan
Malaysia, Bangi, Malaysia;

Email:

yhui6137@gmail.com

Abstrak: Pembelajaran kooperatif *Jigsaw* merupakan salah satu amalan pedagogi yang mementingkan komponen sosialisasi dan budaya perkongsian ilmu sesama pelajar. Melalui budaya kerjasama, pelajar dapat mencapai matlamat dan menyelesaikan masalah yang tidak dapat diatasi secara bersendirian. Tujuan kajian ini adalah untuk meninjau secara sistematis berkaitan pembelajaran kaedah *Jigsaw* dalam penulisan bahasa. Tinjauan sistematis ini melibatkan analisis secara induktif dengan pencarian sebanyak 19 buah artikel dan jurnal yang berimpak tinggi melalui enjin pencarian Educational Resources Information Centre (ERIC), Researchgate, Google Scholar, Springerlink, ScienceDirect dan Scopus. Pencarian adalah dengan menggunakan kata kunci seperti teknik *Jigsaw*, *Jigsaw classroom* dan pembelajaran penulisan *Jigsaw*. Kajian ini membuat tinjauan tentang instrumen yang digunakan dalam kajian penulisan *Jigsaw* dan implikasi pengajaran kooperatif *Jigsaw*. Dapatan tinjauan menunjukkan bahawa kebanyakan kajian menggunakan instrumen soal selidik dan ujian sebagai skala pengukuran motivasi penulisan, kreativiti dalam penulisan dan pencapaian pelajar dalam pembelajaran penulisan *Jigsaw*. Hasil tinjauan juga mengenalpasti bahawa kaedah kooperatif *Jigsaw* membawa implikasi positif terhadap pembelajaran penulisan. Kesimpulannya, dapatan kajian ini memberi gambaran kepada pengkaji lain bahawa kaedah *Jigsaw* sesuai dijadikan sebagai alat pengukur dalam bidang pendidikan.

Kata kunci: kaedah Jigsaw, kreativiti, motivasi, pembelajaran kooperatif, penulisan, bahasa

Abstract: Jigsaw cooperative learning is a kind of pedagogical practices which emphasizes on socialization and sharing knowledge among students. Cooperative learning among students helps them to achieve study goals and solve problems that cannot be done alone. The purpose of this systematic review is to examine the Jigsaw learning method in language writing. This systematic review involves inductive analysis on 19 high-impact articles and journals through the research engines such as Educational Resources Information Center (ERIC), Researchgate, Google Scholar, Springerlink, ScienceDirect and Scopus. Research keywords include Jigsaw technique, Jigsaw classroom and Jigsaw writing. This study examines the instruments used in the research of Jigsaw writing and the implications of Jigsaw cooperative learning. Findings shows that questionnaire and tests are used to measure students' writing motivation, creativity in writing and students' performance Systematic review also identified that the Jigsaw cooperative method has positive implications on student writing. In conclusion, this study gives an impression to other researchers that Jigsaw method is suitable as a measuring tool in the field of education.

Keywords: Jigsaw method, creativity, motivation, cooperative learning, writing, language

Pengenalan

Dalam konteks penulisan, seseorang penulis perlu berfikir secara aras tinggi, menganalisis, mensistesis, menghubungkan dan menjana idea baharu yang menepati dengan topik karangan (Nurul Aisyah, Zamri Mahamod & Nor Azwa, 2016; Lai, Chin & Chew, 2017). Pembelajaran penulisan yang rumit menyebabkan munculnya persepsi negatif pelajar terhadap penulisan karangan. Pandangan negatif mengakibatkan ramai pelajar seolah-olah berputus asa dan tidak berinisiatif untuk menyertai proses mengarang (Rohaida dan Zamri, 2015). Zamri Mahamod (2018) menambah bahawa penglibatan pelajar yang kurang aktif menyebabkan mereka berhadapan dengan masalah kekurangan idea dan lemah untuk menggabungkan idea serta menghuraikan idea dengan teratur dalam penulisan karangan.

Sebagai usaha membangunkan kemahiran menulis dalam kalangan pelajar, peranan guru untuk merancang strategi atau kaedah yang efektif adalah penting untuk memupuk motivasi dan minat pelajar. Menurut Zonny Amanda Putra, Arwizet, Bulkia Rahim, Rahmat Azis Nabawi (2018), pembelajaran secara koperatif menjadi pilihan guru sebagai strategi pengajaran selepas terbentuknya pengajaran abad ke-21 yang dikemukakan pada tahun 2015. Hal ini adalah kerana pembelajaran secara koperatif mempunyai komponen untuk merangsang penglibatan pelajar secara aktif, membentuk interaksi sosial dan mengembangkan pemikiran seseorang pelajar.

Antara pembelajaran koperatif yang sesuai digunakan oleh para guru ialah kaedah *Jigsaw*. Menurut Zonny A., Arwizet, Bulkia R., Rahmat A. (2018), kaedah *Jigsaw* hampir menyamai permainan *Jigsaw puzzle*. Setiap ahli kumpulan mempunyai tanggungjawab masing-masing, wajib menyumbang dan menggabungkan sekeping *puzzle* yang berupa maklumat untuk dikongsikan bersama ahli kumpulan yang lain. Pembelajaran *Jigsaw* membentuk sebuah medium yang mendorong pelajar bergantung sesama rakan secara positif sehingga tercapainya matlamat pembelajaran.

Melalui pembelajaran koperatif *Jigsaw*, setiap pelajar mengambil inisiatif untuk berkongsi dan memberi input yang positif sesama rakan. Dengan itu, seseorang pelajar akan mendapat lebih banyak isi karangan melalui perbincangan bersama rakan sekumpulan. Ini menunjukkan bahawa perbincangan berkumpulan memastikan pelajar memahami topik karangan dan seterusnya mampu mengembangkan idea dengan matang dalam penulisan karangan. Justeru itu, kaedah *Jigsaw* ini harus dipertimbangkan oleh guru-guru untuk diperluaskan amalannya di dalam pembelajaran penulisan sebagai langkah untuk mengatasi masalah penulisan karangan di sekolah.

Kaedah Jigsaw

Kaedah *Jigsaw* terdiri daripada *Jigsaw I* dan *Jigsaw II*. Menurut Lusi (2016), *Jigsaw I* merupakan hasil rekaan daripada Aronson (1974). Manakala *Jigsaw II* merupakan sejenis kaedah pembelajaran koperatif yang telah mengalami revolusi dan dipelopori oleh Slavin (1986).

Menurut Silver, Strong & Perini (2007), setiap pelajar adalah saling bergantung secara positif dan bekerjasama untuk menyelesaikan tugas dalam pembelajaran *Jigsaw*. Ini juga memberi peluang kepada pelajar untuk membuat perbincangan idea dan saling membimbing dalam proses pembelajaran. Secara psikologinya, pembelajaran yang menekankan interaksi sosial ini membawa keseronokan, kepuasan dan motivasi kepada pelajar untuk menyertai proses pembelajaran.

Kajian Isnaini Eddy (2018) menjelaskan bahawa pelajar yang terlibat dalam aktiviti *Jigsaw* didedahkan dengan proses menimba ilmu melalui penerokaan masalah dan penggunaan bahan pembelajaran secara hands on, maka ini memberi kesan positif terhadap perkembangan kognitif pelajar dari segi pemikiran yang kreatif dan kritis. Mahmood Thaer (2018) pula menjelaskan bahawa perkembangan kognitif pelajar juga berkait rapat dengan pengalaman dan interaksi sosial seperti yang dinyatakan dalam kerangka teori kognitif inkuiri dalam konteks disiplin *Jigsaw*. Secara ringkas, jelas dilihat penggunaan kaedah *Jigsaw* berpotensi untuk membina sifat berdikari pada pelajar melalui pembelajaran konstruktivisme. Schubungan dengan itu, keyakinan dan minat untuk belajar juga dapat dipertingkatkan.

Slavin sebagai pelopor *Jigsaw* menerangkan bahawa kaedah ini merupakan satu proses pembelajaran yang merangkumi empat fasa utama iaitu membaca, perbincangan, perbentangan kumpulan dan melaksanakan tugas. Pada peringkat awal, pelajar akan dikelompok dalam kumpulan *Jigsaw* secara heterogen dan membaca bahan rangsangan. Kemudian, ahli *Jigsaw* menjalankan perbincangan dengan ahli pakar. Dari kumpulan pakar, pelajar kembali ke kumpulan *Jigsaw* untuk membentangkan idea dengan ahli-ahli *Jigsaw* yang lain. Pada akhirnya, semua ahli *Jigsaw* boleh menyelesaikan tugas dengan mengumpulkan idea-idea yang telah dibincangkan secara keseluruhan.

Pembelajaran koperatif *Jigsaw* diperkatakan berkait rapat dengan Teori Lev Vygotsky. Teori ini mendorong pembelajaran konstruktivisme melalui interaksi sosial bagi membangunkan kognisi pelajar dalam Zon Perkembangan Proksimal (ZPP). Selaras dengan teori Vygotsky, kaedah *Jigsaw* juga menawarkan suasana pembelajaran yang melibatkan *scaffolding* dan kebergantungan positif sesama pelajar (Lusi, 2016). Bimbingan daripada ahli sekumpulan meningkatkan motivasi dan keyakinan kepada pelajar untuk

mengeluarkan idea bagi menyelesaikan tugas (Nur Syaza, Shamsudin & Azhar, 2017). Peranan pelajar bukan sekadar mempelajari ilmu, malah juga perlu membantu ahli kumpulan untuk belajar. Dalam sebuah kumpulan, pelajar dikehendaki mengenalpasti persamaan dan perbezaan antara topik, berbincang dan membandingbezakan maklumat. Perbincangan antara pelajar membentuk pandangan yang meluas dan dapat menginterpretasikan maklumat dengan lebih terperinci dan bercapah.

Rahmat (2015) juga menjelaskan bahawa konsep penggunaan bahasa merupakan 'alat psikologi' yang berfungsi untuk menghantar pendapat dan idea pelajar dalam pembelajaran. Oleh itu, penjelasan pelajar menggunakan bahasa yang mudah difahami merupakan kunci utama untuk meningkatkan kefahaman ahli kumpulan terhadap sesuatu topik pembelajaran. Secara keseluruhan, boleh dirumuskan bahawa penggabungan idea dalam perbincangan *Jigsaw* membolehkan murid-murid menghasilkan karangan yang bermutu seterusnya membina minat dan motivasi pelajar terhadap pembelajaran penulisan.

Tujuan Kajian

Tujuan tinjauan sistematik ini adalah untuk mengkaji penggunaan kaedah *Jigsaw* dalam pembelajaran penulisan kajian lepas. Hasil kajian ini diharap dapat mengembangkan aspek tinjauan bagi kaedah ini. Secara ringkas, dapat dirumuskan persoalan penyelidikan berikut:

Persoalan 1: Apakah instrumen dan domain pengukuran yang digunakan dalam kajian berkaitan kaedah *Jigsaw* dan pembelajaran penulisan?

Persoalan 2: Apakah implikasi penggunaan kaedah *Jigsaw* dalam pembelajaran penulisan?

Metodologi

Beberapa enjin pencarian internet digunakan untuk mencari artikel dan jurnal yang berkaitan dengan kaedah pembelajaran koperatif *Jigsaw*. Antaranya, Educational Resources Information Centre (ERIC), Researchgate, Google Scholar, Springerlink, ScienceDirect dan Scopus. Pencarian bermula dengan menggunakan kata kunci "teknik *Jigsaw*", "*Jigsaw classroom*" dan "pembelajaran penulisan *Jigsaw*".

Proses ulasan kajian dan pemilihan dimulakan dengan meletakkan di ruang pencarian "pembelajaran koperatif" dan "kaedah *Jigsaw*" untuk mencari kajian yang berkaitan. Secara umumnya, terdapat 80 buah kajian. Namun, sebanyak 43 buah artikel dikeluarkan kerana tidak mempunyai teks penuh dan 18 buah artikel adalah pembelajaran koperatif dalam bidang kujuteraan, kedokteran dan kejururawatan. Oleh itu, hanya sebanyak

19 buah artikel diekstrak dan dinilai semula yang diterbitkan pada tahun 2010-2019 dan memenuhi kriteria kajian.

Dapatan Kajian

Tinjauan artikel dari aspek penggunaan instrumen dan domain pengukuran kaedah Jigsaw dalam pembelajaran penulisan

Secara keseluruhan, instrumen soal selidik dan ujian banyak digunakan dalam kajian lepas yang berkaitan dengan pembelajaran penulisan *Jigsaw*. Kebanyakan kajian terdahulu melihat kaedah *Jigsaw* sebagai peramal kepada pembolehubah perkembangan psikologi dan kognitif pelajar. Maka, elemen yang dikaji adalah bertumpu kepada aspek psikologi (persepsi, motivasi, minat dan keseronokan) dan kognitif (pemikiran kreatif dan kreativiti penjanaan idea). Jadual 1 menunjukkan instrumen dan domain yang dikaji.

Jadual 1 Penggunaan instrumen dan domain pengukuran

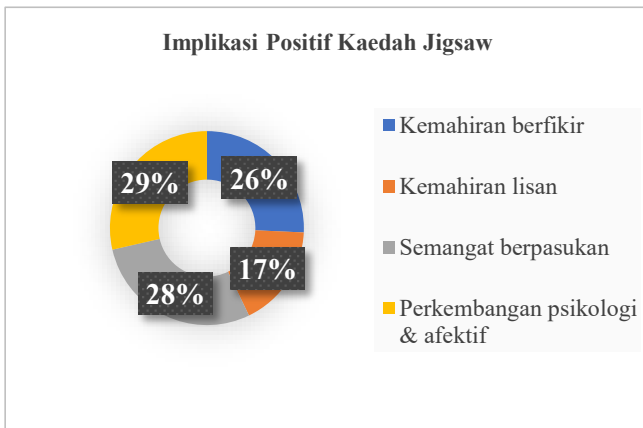
	Elemen	Instrumen (Soal selidik/Ujian)	Domain
1.	Persepsi terhadap pembelajaran penulisan melalui kaedah <i>Jigsaw</i>	Student View Form (SVF) Jigsaw Opinion Scale (JOS) Perception View Form Student's Perception Questionnaire Skala Sikap dan Persepsi Pelajar	Persepsi terhadap aktiviti kumpulan <i>Jigsaw</i> Persepsi terhadap implikasi kaedah <i>Jigsaw</i> Persepsi pelajar terhadap lima konstruk kaedah <i>Jigsaw</i>
2.	Motivasi dan minat terhadap penulisan	Attitudes to Written Expression Scale (ATWES) Attitude / Motivation Test Battery (AMTB) The Motivated Strategies for Learning Questionnaire Intrinsic Motivation Inventory (Deci & Ryan, 1985)	Minat Keseronokan Penglibatan pelajar Motivasi Kesepaduan emosi Sikap terhadap pembelajaran Anxiety bahasa Kebolehpercayaan
3.	Pencapaian penulisan	Preliminary English Test (PET) Written Expression	Penilaian mengikut rubrik penulisan: Kandungan karangan

		Achievement Test (WEAT) Success Test for Written Expression (STWE) Academic Achievement Test (AAT)	Struktur skema Penggunaan bahasa Pembentukan idea
4.	Kreativiti penjanaan idea karangan	Abedi Schumacher Creativity Test (AMTB) Torrance Test Villa and Auzmendi Creativity Test (VAT)	Kelancaran Fleksibiliti Keaslian Penghuraian

Tinjauan artikel dari aspek implikasi positif kaedah Jigsaw

Bagi menjawab persoalan kedua, pengkaji telah membuat tinjauan dalam Rajah 1. Berdasarkan hasil tinjauan, dapat dilihat artikel-artikel membincangkan implikasi positif daripada penggunaan kaedah *Jigsaw*. Pengkaji telah mengkategorikan implikasi positif kepada empat aspek utama iaitu perkembangan kemahiran berfikir (26%), kemahiran lisan (17%), semangat berpasukan (28%) dan perkembangan psikologi dan afektif (29%). Kajian Zonny A., Arwizet, Bulkia R., Rahmat A. (2018), menjelaskan perkembangan pemikiran pelajar melalui kaedah *Jigsaw* manakala kajian Mahmood Thaer (2018) menyokong bahawa interaksi dalam kumpulan *Jigsaw* meningkatkan kemahiran lisan pelajar. Lusi (2016) pula menjelaskan bahawa pembelajaran *Jigsaw* sememangnya meningkatkan motivasi pelajar.

Rajah 1 Implikasi positif kaedah *Jigsaw*

Perbincangan Kajian

Keputusan yang diulas dalam kajian ini memberi gambaran mengenai penggunaan kaedah *Jigsaw* sebagai alternatif kepada guru selain daripada menggunakan pembelajaran secara konvensional dalam pembelajaran penulisan. Tinjauan artikel-artikel menjelaskan bahawa kaedah *Jigsaw* yang dibina berasaskan Teori Lev Vygotsky membentuk pembelajaran konstruktivisme berdasarkan pengaruh sosiobudaya. Pelajar dapat mengembangkan kognitif melalui interaksi sosial dan pembelajaran koperatif (Nur Syaza *et al.*, 2017).

Konsep dan pelaksanaan kaedah *Jigsaw* yang dijelaskan oleh pengkaji-pengkaji lepas adalah hampir sama. Maka, ini menunjukkan kaedah *Jigsaw* merupakan kaedah pengajaran yang mempunyai kompeten untuk meningkatkan pembelajaran pelajar. Pelaksanaan kaedah *Jigsaw* dirancang secara bersistematik dan mantap sejak lama lagi. Namun, penggunaan kaedah pembelajaran koperatif ini dilihat masih terhad dalam bidang pendidikan di Malaysia terutamanya dalam konteks penulisan. Hal ini dibuktikan kerana hanya terdapat dua kajian tentang kaedah *Jigsaw* dilaksanakan antara tahun 2010 hingga 2019 di Malaysia iaitu kajian Zonny A., Arwizet, Bulkia R., Rahmat A. (2018) dan Rahmat (2015).

Berdasarkan dapatan tinjauan sistematik, didapati bahawa kaedah *Jigsaw* yang digunakan oleh pengkaji terdiri daripada *Jigsaw* I dan *Jigsaw* II. Secara keseluruhan, kedua-dua kaedah *Jigsaw* ini mempunyai matlamat yang seiras iaitu pelajar dikelompokkan secara kecil dan membuat perbincangan untuk menyelesaikan masalah. Satu matlamat kumpulan yang ditentukan dalam kalangan ahli *Jigsaw* mendorong pelajar melibatkan diri secara aktif dalam proses pembelajaran dan sanggup memberi sumbangan idea demi kejayaan kumpulan. Menurut Lusi (2016), kaedah *Jigsaw* I dan *Jigsaw* II hanya mempunyai perbezaan dari segi ketelitiannya. Dalam pembelajaran *Jigsaw* I, pelajar hanya menguasai konsep yang tertentu sahaja. Manakala *Jigsaw* II bertunjangkan pembelajaran dengan yang berkonsepkan penguasaan keseluruhan sebelum menjadi pakar pada sesuatu topik.

Selain itu, kaedah *Jigsaw* II juga digambarkan berbeza dengan *Jigsaw* I dari segi pelaksanaan ujian dalam kumpulan pakar. Ahli kumpulan pakar perlu menjawab satu set soalan sebelum kembali ke kumpulan *Jigsaw*. Ini adalah memastikan maklumat yang disampaikan kepada ahli kumpulan *Jigsaw* adalah lebih tepat. Perbezaan yang tidak ketara antara kaedah *Jigsaw* I dan *Jigsaw* II tidak menjejaskan keberkesannya terhadap pembelajaran pelajar. Justeru itu, dapat dilihat bahawa kaedah *Jigsaw* I dan *Jigsaw* II boleh digunakan secara efektif dengan adanya kolaborasi antara pelajar untuk menjayakan pembelajaran. Dalam konteks pembelajaran penulisan bahasa, kaedah *Jigsaw* memberi peluang

kepada pelajar untuk membuat perbincangan secara mendalam tentang sesuatu topik, menjana pelbagai idea dan menggabungkan idea-idea untuk menghasilkan karangan yang lengkap (pendahuluan, isi penting dan penutup).

Daripada artikel-artikel yang diinklusi dapat dilihat bahawa kebanyakan pengkaji terdahulu menggunakan instrumen soal selidik dan ujian untuk mengukur keberkesanan kaedah *Jigsaw* terhadap motivasi, kreativiti dan pencapaian pelajar. Dalam konteks psikologi, tahap motivasi, minat dan persepsi pelajar terhadap pembelajaran penulisan kebanyakannya diukur dengan menggunakan soal selidik. Soal selidik yang banyak digunakan untuk mengukur motivasi dan minat pelajar terhadap penulisan ialah *Attitudes to Written Expression Scale (ATWES)* dan *Attitude / Motivation Test Battery (AMTB)*

Abdi Schumacher Creativity Test (AMTB) dan *Torrance Test* pula digunakan sebagai alat pengukur untuk mengkaji kreativiti pelajar dalam penulisan. Pengkaji-pengkaji juga menggunakan *Jigsaw Opinion Scale (JOS)* dan *Student View Form (SVF)* untuk mengukur persepsi pelajar terhadap penggunaan kaedah *Jigsaw* supaya dapat mengenalpasti implikasi positif dan negatif daripada kaedah *Jigsaw*.

Berdasarkan tinjauan yang dijalankan, ternyata penggunaan kaedah *Jigsaw* mempengaruhi psikologi dan perkembangan afektif pelajar. Konsep *Jigsaw* yang melibatkan pergerakan dinamik kumpulan telah membina motivasi dalaman dan memenuhi kehendak serta kepuasan pelajar (Mahmood Thaer, 2015). Pelajar kelihatan lebih aktif kerana berpeluang berinteraksi dan berbincang bersama ahli *Jigsaw*. Mereka tidak hanya menerima idea-idea secara pasif daripada guru. Serentakannya, Nur Syaza *et al.* (2017) juga menyokong pergerakan kumpulan *Jigsaw* membantu pelajar mengalami perubahan dalaman terutamanya dari segi keyakinan diri, motivasi, sikap, minat dan kepuasan. Jelas dilihat pelajar seronok dan berpuas hati apabila idea yang dikemukakan dipercayai dan dihargai oleh ahli *Jigsaw* lain.

Rahmat (2015) menyatakan bahawa kaedah *Jigsaw* yang mementingkan pembelajaran koperatif secara heterogen dapat mewujudkan kolaborasi dan semangat berpasukan antara murid. Dapatan ini menjadi konsisten kerana ia selaras dengan prinsip kaedah *Jigsaw* dan tujuan Slavin mempelopori kaedah ini. Menurut Nurmalia dan Syahrin (2020), pelajar yang memahami konsep kaedah *Jigsaw* menyedari kepentingan kolaborasi dan tanggungjawab sendiri dalam kumpulan. Ahli-ahli *Jigsaw* membuat perbincangan secara lisan dan mencerakinkan idea secara bercapah untuk menghasilkan penulisan yang berkualiti.

Konsep *scaffolding* yang ditekankan dalam kaedah *Jigsaw* juga mendorong pelajar untuk memberi bimbingan kepada rakan sekumpulan bagi mencapai

kematangan kognitif pelajar dalam Zon Perkembangan Proksimal (ZPP). Pelajar diperlihatkan lebih berinisiatif dan tidak mementingkan diri sebaliknya mereka memahami bahawa pembelajaran bukan sekadar untuk kepentingan diri tetapi mempengaruhi setiap ahli kumpulan. Sejurusnya, pelajar mempunyai motivasi untuk berkongsi idea bersama rakan *Jigsaw*. Ironinya, kombinasi idea melalui kaedah *Jigsaw* sememangnya sangat efektif dan membawa implikasi yang positif terhadap pembelajaran penulisan.

Kaedah *Jigsaw* juga berpotensi untuk mengembangkan kemahiran berfikir dalam kalangan pelajar. Zonny A., Arwizet, Bulkia R., Rahmat A. (2018) mengatakan proses ulangan dan penerokaan dalam perbincangan kumpulan *Jigsaw* membimbing pelajar untuk mengenalpasti kekurangan dan kelemahan pada idea. Maka, pelajar dilatih untuk berfikir dari pelbagai perspektif untuk memperbaiki dan menambahbaik idea. Menurut Silver *et al.* (2007), konsep disiplin *Jigsaw* yang mengelompokkan pelajar dalam kumpulan secara heterogen juga dapat merangsang pemikiran kreatif dan divergen. Kumpulan *Jigsaw* yang terdiri daripada pelajar yang berlainan tahap dapat merangsang proses berfikir menghubungkan, mensistesis, membuat inferens dan menyingkirkan idea. Maka, idea yang bernas dapat dikumpul untuk menghasilkan karangan yang berkualiti.

Kaedah *Jigsaw* juga mendedahkan pelajar dengan suasana pembelajaran yang bertunjangkan interaksi sosial. Maka, kemahiran lisan mereka dapat dikembangkan dalam perbincangan *Jigsaw* yang melibatkan kemahiran mendengar dan bertutur sebagai landasan untuk menyampaikan idea-idea karangan. Dalam proses perbincangan isi-isi karangan, pendengaran secara aktif dipraktikkan oleh pelajar supaya dapat menerima idea daripada rakan sekumpulan dan membentuk kefahaman terhadap topik pembelajaran secara mendalam. Proses berinteraksi juga melatih pelajar menggunakan alat psikologi iaitu bahasa yang mudah difahami untuk menyampaikan idea. Nur Syaza *et al.* (2017) menambah bahawa perasaan malu dan tidak yakin pada pelajar dapat dikurangkan apabila kemahiran lisan dipraktikkan dalam kelompok kecil. Maka, ini menunjukkan perbincangan *Jigsaw* sememangnya meningkatkan kemahiran lisan pada pelajar sejurusnya membantu pelajar berkomunikasi untuk mendapat lebih banyak idea penulisan.

Rumusan

Tinjauan sistematik ini menggambarkan bahawa kaedah *Jigsaw* merupakan pembelajaran koperatif yang melibatkan kolaboratif, merentas disiplin dan berasaskan pengalaman sendiri. Kebergantungan positif antara pelajar dalam kaedah *Jigsaw* mendorong persekitaran yang kondusif untuk mencungkil minda dan

mengaktifkan pemikiran. Kaedah *Jigsaw* ini boleh dijadikan panduan kepada guru-guru kerana diselitkan secara eksplisit bersama-sama unsur konstruktivisme dalam proses pembelajaran. Kajian penggunaan kaedah *Jigsaw* dalam konteks pembelajaran penulisan masih boleh diluaskan memandangkan kaedah ini membawa implikasi yang positif yang ketara. Oleh itu, pengkaji mencadangkan agar kajian lanjutan dilaksanakan untuk menyelidik keberkesanan kaedah *Jigsaw* dalam konteks pembelajaran peringkat sekolah rendah memandangkan masih kurangnya penyelidikan dalam bidang bahasa sekolah rendah. Pengkaji boleh melaksanakan penyelidikan tentang kaedah *Jigsaw* dengan mengadaptasi dan mengubahsuai konteks kajian dari segi penggunaan instrumen dan domain yang diukur.

Rujukan

- Aronson, E. (1974). *The Jigsaw Classroom*. Beverly Hills, Ca: Sage.
- Isnaini Eddy Saputro. (2018). The Use of Jigsaw II to Enhance the Students Reading Comprehension in The First Grade of Papua Senior High School. *International Journal of Management and Applied Science*. 4(7), 66-71.
- Lai L. C., Chin H. L. & Chew F. P. (2017). Amalan Pengajaran Guru Bahasa Melayu Tingkatan Empat Dalam Penulisan Karangan Dari Aspek Kemahiran Berfikir Secara Kritis Dan Kreatif Serta Pembelajaran Kolaboratif. *Jurnal Kepimpinan Pendidikan*, 4(1), 1-12.
- Lusi M. (2016). Improving Reading Comprehension by Using Jigsaw Strategy at Stkip Pahlawan Tuanku Tambusai, *Journal of English Language*, 1(2), 34-42.
- Mahmood Thaer (2018). The Effect of Jigsaw Technique on Enhancing EFL Intermediate Students' Writing Skill. *Journal of English Language*, 9(1), 45-52.
- Nur Syaza Farha Diyazid., Shamsudin Othman, Azhar Md Sabil. (2017). Penggunaan Kaedah Pembelajaran Kooperatif Jigsaw II Terhadap Pencapaian Pembelajaran Teks Puisi Tradisional Dalam Kalangan Pelajar Kolej Vokasional. *Jurnal Pendidikan Bahasa Melayu*, 7 (2). 41-50.
- Nurul Aisyah Abdullah, Zamri Mahamod & Nor Azwa Hanum. (2016). Faktor-Faktor Yang Mempengaruhi Penulisan Karangan Bahasa Melayu Pelajar Sekolah Menengah. *Malay Language Educational Journal*, 6(2), 1-9.
- Rahmat Noor Hanim. (2015). Exploring the Use of Jigsaw Writing Among Esl Writers: A Classroom Research. *Malaysia EFL Journal*, 1(2), 45-56.
- Rohaida Yusop & Zamri Mahamod. (2015). The Effectiveness Of I-Think to Improve the Achievement Writing in Malay Language Among Year 6 Students. *Malay Language Educational Journal*, 5(2), 31-37.
- Silver, H. F., Strong, R. W., & Perini, M. J. (2007). *The strategic teacher: Selecting the Right Research-Based Strategy for Every Lesson*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Slavin, R. E. (1986). Cooperative learning: Engineering Social Psychology in The Classroom. *Social Psychology of Education: Current research and theory*, 153-171.
- Zamri Mahamod. (2018). *Pemikiran Inventif dalam Pengajaran dan Pembelajaran Bahasa*. Bangi: Penerbit Universiti Kebangsaan Malaysia.
- Zonny Amanda Putra, Arwizet, Bulkia Rahim, Rahmat Azis Nabawi. 2018. The Practicality of Learning Module Based on Jigsaw-Cooperative Learning Model in Media Education Course. *Journal of Social Science, Education and Humanities* 201: 48-52.